

אנחנו משפחה קשורה/ טלי תמיר

אודות תערוכת היחיד הראשונה של טל אמיתי, גלריית הקיבוץ, תל אביב (אוצרת: טלי תמיר), אוקטובר 1996

בין "המשפחה הקדושה" לבין "המשפחה הקשורה" מפרידה, בעבודתה של טל אמיתי, חגורת הבטיחות וסיסמה של משרד התחבורה. אמיתי מתקיפה את שאלת המשפחה - אחד המושגים המרכזיים בתרבות היהודית ובחברה הישראלית, מושג שתופח מידי שנה, בתקופת החגים (שזה עתה הסתיימו), והוא עדיין בגדר טאבו - מעטים, בודאי בתחום האמנות הפלסטית, נגעו בו ברמה ישירה כל-כך.

אמיתי נעה סביב "הבטן הרכה" של המשפחה- שולחן האוכל. היא מצוירת את אביה טובל בקערת המרק, צף בין פירורי הפטרוזיליה. לצידו אמה, שקועה במעמקי הצלחת, תחת ערימת ספגטי ברוטב עגבניות. האב והאם מצוירים בתנוחת שינה - ספק ציפה ספק מיתה. חסרי-אונים הם מונחים בין הסכין, הכף והמזלג, המסודרים כיאות על מפה משובצת (האב), או על שעונית פרחונית (האם).

כללי השולחן הערוך, נימוסי השולחן והאוכל מכילים בתוכם את המטאפורה המשפחתית כולה: לא רק את אופני השליטה של ההורים בילדיהם באמצעות המזון והאכלה, אלא גם את יחסי הטורף-נטרף, ואת פוטנציאל ההרס והדיכוי האורב בכל משפחה, אי-שם מתחת לקפלי המפה ובין רבדיו הסמויים של התת-מודע, קניבליזם של מאבק כוחות בין-דורי ופנים-משפחתי.

בסדרת עבודות פיסוליות שנעשו בשנות השמונים המאוחרות ונקראו "משפחה", המחיש דניאל זק את שרירותיות הקשר המשפחתי כשמתח קו מתכתי דק בין טיפת זרע סרוחה, לא-מוגדרת, לבין צלמו של עובר אדם. אמיתי בוטה ממנו: כשהיא ממשיכה לצעוד על הקו הדק שבין המקרי למכוון, היא מפזרת גרגירי אורז (למעשה היא מצוירת את תפזורת הגרגירים) על גבי לוח שיש חברון המצוי כמעט בכל מטבח ישראלי טיפוסי של המעמד הבינוני, ומתוך תפזורת הגרגירים מתבהרת הכתובת: "יצאנו דפוקים". מערכת היחסים המשפחתית המתווכת באמצעות הדימוי הפשוט של מזון עממי (איזו משפחה לא אוכלת אורז יחד עם הקציצות?) מתגלה בפניה האחרות, ונחשפת כמערכת פגיעה ומורכבת המחלחלת הרבה מעבר למלאכת הבישול היומיומית.

מוטיבים קניבאליים בין הורים לילדים, מוכרים במימד המיתולוגי, ואפשר להזכיר את ציורו מטיל האימה של גויה המתאר את האל סטורן אוכל את בנו. אמיתי, ברוח פרוידיאנית-מקאברית, יותר מאשר מיתולוגית, הופכת את המוטיב על-פיו, ומבטאת משאלות מוות

ודחפים תוקפניים המופנים כלפי ההורים. אמיתי אינה בונה סצנריו של פחד ואימה אלא מעמתת את מיתוס הקשר המשפחתי דווקא עם משחקי מזל והימור כמו פיס ודוק: פיזור מקלות הדוק כמוהו כתפוצת הזרע האנושי – מקרי, שרירותי, בלתי נשלט - צריך פיס בחיים כדי לזכות בפרס הגדול וכדי להיוולד במשפחה הנכונה: "המזל רודף אחריך" – כמו בסיסמה של מפעל הפיס המצוטטת באחת העבודות.

אמיתי מהמרת על המזל מתוך סבך הקשר המשפחתי. היא מרשה לעצמה להתיר את "חגורת הבטיחות" ולהטיל את קלפי המזל הפרטי שלה.